

ปัญหาข้อยกเว้นตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562¹

สฤณา พันเลิศจรรย์²

จากการศึกษาปัญหาข้อยกเว้นตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและสภาพของปัญหาข้อยกเว้นตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ศึกษาถึงประวัติ ความหมาย แนวคิด ทฤษฎี รวมไปถึงกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาข้อยกเว้นตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจว่า ข้อมูลส่วนบุคคลนั้น เป็นสิ่งเฉพาะตัวของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล และไม่อาจแยกออกจากความเป็นตัวตนของเจ้าของข้อมูลได้ ข้อมูลส่วนบุคคลจึงควรได้รับความคุ้มครองในฐานะสิทธิมนุษยชนประการหนึ่งภายใต้แนวคิดการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัว อ้างอิงจากแนวคิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชนอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ผู้ใดจะมาแทรกแซงหรือละเมิดความเป็นส่วนตัวมิได้

จากการศึกษาพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 พบว่า ข้อยกเว้นตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มีปัญหาในการตีความกฎหมาย และมีช่องว่างของกฎหมายในการกำหนดข้อยกเว้นให้สามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลได้ โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลที่มีข้อยกเว้นมากจนเกินไป และขอบเขตที่กว้างขวาง ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดผลกระทบในการที่จะคุ้มครองสิทธิของประชาชนอย่างแท้จริงโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาของข้อยกเว้นตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 สรุปได้ ดังนี้

ปัญหาประการแรก คือ ปัญหาการตีความกิจการสื่อสารมวลชนที่ได้รับการยกเว้นไม่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้บัญญัติเกี่ยวกับข้อยกเว้นในกิจการ 6 ประเภท ที่ไม่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งกิจการเหล่านี้ล้วนเป็นกิจการที่พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ได้บัญญัติเป็นข้อยกเว้นไว้ในมาตรา 4

จากบทบัญญัติในมาตรา 4 มีปัญหาสำคัญ คือ ปัญหาในการใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ทำการเก็บรวบรวมไว้เป็นการเฉพาะทั้งของบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลเพื่อใช้ในกิจการสื่อสารมวลชนอันเป็นไปตามจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะตามมาตรา 4 (3) ซึ่งสื่อมวลชน (Mass Media) นั้นได้รับการยกเว้นเฉพาะเพื่อกิจการสื่อสารมวลชนอันเป็นไปตามจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาข้อยกเว้นตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.วิศิษฐ์ รอดทอง และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปวีตร เลิศธรรมเทวี และ รองศาสตราจารย์พัฒนา เรือนใจดี

²นักศึกษาปริญญาโทหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง วิทยาเขตบางนา

หรือเป็นประโยชน์สาธารณะเท่านั้นขณะเดียวกันการนิยามความหมายของสื่อมวลชน ยังไม่มีกำหนดที่ชัดเจนอยู่ในพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เพราะในปัจจุบันสื่อมีความหลากหลายที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการนำข่าวสาร และเนื้อหาสาระทุกประเภท ไปสู่มวลชนเพื่อประโยชน์สาธารณะไม่ว่าจะอยู่ในรูปสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ สื่อดิจิทัลหรือในรูปอื่นใดที่สามารถสื่อความหมายให้ประชาชนทราบได้เป็นการทั่วไปไม่ว่าโดยการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน หรือประกอบกิจการสื่อมวลชน สังคมออนไลน์ทำให้ประชาชนสามารถกลายเป็นสื่อหากกำหนดนิยามคำว่าสื่อ เฉพาะสื่อมืออาชีพ ก็จะทำให้เกิดปัญหากับนักข่าวภาคประชาชน (ไม่มีสังกัด) ที่คอยรายงานถึงเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นผ่านสังคมออนไลน์ได้จึงอาจทำให้เกิดความสับสนว่าสื่อมวลชนประเภทใดที่มีลักษณะเพื่อประโยชน์สาธารณะที่ได้รับการยกเว้น ไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

และจากบทบัญญัติดังกล่าวในการเปิดเผยข้อมูลโดย “สื่อมวลชน” “จริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ” หรือ “ประโยชน์สาธารณะ” ในข้อยกเว้นต่อกิจการสื่อมวลชนยังไม่มีการตีความหรือกล่าวถึงการข่งน้ำหนักและการพิจารณาบนหลักความได้สัดส่วนระหว่างสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน (freedom of expression) และสิทธิในความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลประกอบกัน ยังคงมีการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ตกเป็นข่าวอยู่เป็นจำนวนมาก อีกทั้ง ข้อยกเว้นสำหรับวัตถุประสงค์ด้านการสื่อมวลชน ควรเป็นการยกเว้นเพียงเท่าที่จำเป็นในความหมายอย่างแคบเท่านั้น นอกจากนี้สื่อมวลชนยังมีหน้าที่ต้องจัดให้มีการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลให้เป็นไปตามมาตรฐาน ในการกำหนดขอบเขตวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนเนื่องจาก สื่อมวลชนนับเป็นอีกวิชาชีพหนึ่งที่มีบทบาทและความสำคัญเป็นอย่างมากในการรายงานความเคลื่อนไหวของสังคมให้กับประชาชนได้รับรู้ โดยหัวใจในการทำงานของสื่อมวลชนนอกจากรายงานข้อมูลข่าวสารที่กระชับฉับไว รวดเร็ว และถูกต้องแล้ว ยังต้องคำนึงถึงความเป็นอยู่ส่วนบุคคลและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ที่ตกเป็นข่าวด้วย จึงเป็นปัญหาสำคัญว่าการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ หรือการเปิดเผยข้อมูลของสื่อมวลชนในลักษณะใด ที่เป็นการเปิดเผยเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือตามจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพตามหลักความได้สัดส่วนและสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

ปัญหาประการที่สอง คือ ปัญหาการกระทำการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนโดยหน่วยงานของรัฐ ซึ่งมีต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล แม้ว่ากิจการสำคัญๆ จะได้รับการยกเว้นตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ให้ไม่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายนี้ แต่ยังมีกิจการที่เหลืออยู่โดยเฉพาะกิจการของภาครัฐที่ไม่ต้อง “ขอความยินยอม” เมื่อกระทำการใดๆ กับข้อมูลเนื่องจาก ในมาตรา 24 และ มาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มีการกำหนดข้อยกเว้นไว้ในการเก็บข้อมูลและใช้ข้อมูลในกิจการเหล่านั้น โดยไม่ต้องขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลได้

จากบทบัญญัติดังกล่าว ในข้อยกเว้นตามมาตรา 24 (4) และ (6) เมื่อพิจารณาถ้อยคำที่ว่า “การดำเนินการกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะ” “ปฏิบัติหน้าที่ในการใช้อำนาจรัฐ” “การปฏิบัติตามกฎหมาย” จึงเป็นการ

เปิดช่องว่างอย่างกว้างขวางในการสอดคล้องข้อมูลของประชาชนภาครัฐเนื่องจากกิจการของรัฐทุกประเภทก็เป็นกิจการเพื่อประโยชน์สาธารณะและเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ทั้งหมด ส่วนการ “ปฏิบัติหน้าที่ในการใช้อำนาจรัฐ” นั้นยังรวมถึงกิจการที่ภาครัฐมอบอำนาจให้เอกชนเข้าร่วมดำเนินการบางประเภทด้วย ทำให้หน่วยงานรัฐสามารถสั่งให้ผู้ควบคุมข้อมูลรวบรวมข้อมูลมาให้โดยไม่ต้องมีความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล

ซึ่งมาตรการของหน่วยงานภาครัฐที่มีกฎหมายอื่นรองรับก็มีอยู่เป็นจำนวนมาก อย่างเช่นรัฐบาลมีการผลักดันกฎหมายชุดหนึ่ง ซึ่งภาคประชาสังคมเรียกว่า “ชุดกฎหมายความมั่นคงดิจิทัล” และกฎหมายเหล่านี้ให้อำนาจกับรัฐไว้อย่างไม่มีขอบเขต ทั้งการอนุญาตให้รัฐค้น ยึด อาศัย ขอ เข้าถึง และคัดรับข้อมูลของประชาชนได้ โดยไม่มีกลไก การตรวจสอบถ่วงดุลจากหน่วยงานตุลาการที่เป็นอิสระ เชื่อถือได้ หรือบางกรณีที่มีนั้นก็ไม่ชัดเจนเพียงพอ ซึ่งจะกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน รวมถึงความเชื่อมั่นในการประกอบธุรกิจด้านข้อมูลข่าวสาร ยังไม่ปฏิบัติตามหลักการความจำเป็น เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ชอบธรรมว่าใช้วิธีการเก็บข้อมูลลักษณะใด เก็บข้อมูลอย่างไร ปริมาณเท่าไรและชนิดใดบ้าง

ดังนั้น พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และ ในพระราชบัญญัติข่าวกรองแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ซึ่งกฎหมายทั้ง 2 ฉบับล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับชุดกฎหมายความมั่นคงดิจิทัล และเข้าตามลักษณะข้อยกเว้นในมาตรา 24 (4) หรือ (6) เมื่อพิจารณาแล้วในการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือใช้ข้อมูลโดยกิจการของภาครัฐล้วนแต่สามารถที่จะเข้าถึงข้อมูลของประชาชนได้ โดยที่ไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล ดังนั้น จึงทำให้การเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของภาครัฐเป็นการกำหนดข้อยกเว้นไว้อย่างกว้างขวาง อีกทั้ง กฎหมายที่ให้อำนาจในการปฏิบัติตามกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลมาตราใน 24 (6) นั้น ก็ยังไม่มีกำหนดขอบเขตการเก็บข้อมูลไว้อย่างชัดเจน

ปัญหาประการที่สาม คือ ปัญหาข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อน (Sensitive Personal Data) ที่ยกเว้นให้ใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะ ข้อมูลส่วนบุคคลบางประเภทนั้นมีความอ่อนไหวเป็นพิเศษ เพราะการที่บุคคลอื่นเข้าถึงข้อมูลเหล่านี้อาจจะนำไปสู่อันตรายต่อเจ้าของข้อมูลหรือนำไปสู่การเลือกปฏิบัติ และการกีดกันอย่างไม่เป็นธรรมได้ เช่น ข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับเชื้อชาติ ความเชื่อในลัทธิ พฤติกรรมทางเพศ ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลสุขภาพ ความพิการ ข้อมูลสภาพแรงงาน ข้อมูลพันธุกรรม ฯลฯ ซึ่งข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อนหรือมีความอ่อนไหวเป็นพิเศษนั้น เป็นเรื่องส่วนตัวโดยแท้ จึงควรที่จะได้รับการคุ้มครองด้วยความระมัดระวังเป็นพิเศษ นอกไปจากข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป

โดยการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 26 นี้กำหนดความคุ้มครองไว้เพิ่มเติมเพียงว่า บุคคลอื่นจะเก็บรวบรวมข้อมูลเหล่านี้ได้ต้องได้รับ “ความยินยอมโดยชัดแจ้ง” จากเจ้าของข้อมูล ซึ่งกฎหมายยังไม่ได้ให้คำนิยามเอาไว้ว่า ความยินยอมโดยชัดแจ้งต่างจากความยินยอมในกรณีปกติอย่างไร ซึ่งข้อมูลที่มีความอ่อนไหวหรือข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อนนั้นควรจะได้รับคุ้มครองเป็นพิเศษมากยิ่งขึ้นกว่าข้อมูลประเภทอื่น ๆ แต่ในมาตรา 26 กลับเปิดช่องให้เก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลที่มีความอ่อนไหวโดยไม่ต้อง

ได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้นได้ เพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกายหรือสุขภาพของบุคคลตามมาตรา 26 (1) และกำหนดยกเว้นไว้สำหรับกิจการ “เพื่อประโยชน์ สาธารณะที่สำคัญ” ให้สามารถเก็บข้อมูลและใช้ข้อมูลได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมอย่างชัดแจ้งอีกด้วย ตามมาตรา 26 (5) จึงเป็นการเปิดช่องให้สามารถอ้างได้ว่าเป็นงานที่สำคัญจนข้อมูลอ่อนไหวเหล่านี้ไม่เหลือ พื้นที่ที่จะถูกคุ้มครองตามสิทธิขั้นพื้นฐานอีกต่อไป

ปัญหาประการสุดท้าย คือ ปัญหาข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลของผู้เสียชีวิตที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ หน่วยงานเอกชน ในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลภายใต้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลนั้นให้ความสำคัญ คุ้มครองเฉพาะกับบุคคลธรรมดา (natural person) ที่มีสภาพบุคคลตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 15 โดยจะถือว่าบุคคลที่เสียชีวิตแล้วจะหมดสิ้นซึ่งสิทธิและหน้าที่ สิ้นสภาพความเป็นบุคคล และขาด ความสามารถในการควบคุมข้อมูลของตนเองเมื่อพิจารณาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในมุมมองของการ คุ้มครองความเป็นส่วนตัวแล้ว จึงส่งผลให้ความเป็นส่วนตัวไม่อาจครอบคลุมถึงบุคคลที่เสียชีวิตได้ เพราะ ความเป็นส่วนตัวเป็นสิทธิเฉพาะตัวของบุคคลและสิ้นสุดลงเมื่อบุคคลนั้นเสียชีวิต ซึ่งตามพระราชบัญญัติ คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ก็ได้มีการบัญญัติยกเว้นไว้ด้วยว่าข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไม่รวมถึงข้อมูล ของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ ทำให้ไม่ถือว่าข้อมูลของบุคคลผู้เสียชีวิตเป็นข้อมูลส่วนบุคคลอันจะได้รับความ คุ้มครองตามความในพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ดังที่ปรากฏในมาตรา 6 ดังนั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ที่จัดทำขึ้นเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ภายใต้ การกำกับดูแลของหน่วยงานของรัฐและของเอกชน จึงยังไม่มีบทบัญญัติที่ให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ของบุคคลผู้เสียชีวิตเอาไว้ทำให้ข้อมูลของบุคคลผู้เสียชีวิตที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของเอกชนไม่ได้รับการ คุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งส่วนที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปและข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความ ละเอียดย่อน

ถึงแม้ว่าจะมีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลผู้เสียชีวิตภายใต้กฎหมาย คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้มีการบัญญัติให้ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล หมายความว่ารวมถึงข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย ดังที่ปรากฏในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร ของราชการ พ.ศ. 2540 แต่อย่างไรก็ตาม การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลผู้เสียชีวิตตาม พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ให้ความสำคัญคุ้มครองแต่เฉพาะกับข้อมูลส่วนบุคคลของ บุคคลผู้เสียชีวิตอันอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานรัฐ เท่านั้นสำหรับข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคล ผู้เสียชีวิตที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานเอกชนจึงยังไม่ได้ได้รับความคุ้มครองทั้งไม่มีบทบัญญัติกฎหมาย ที่ให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลผู้เสียชีวิตภายใต้การกำกับดูแลของเอกชนไว้ด้วย แต่ก็มีบาง ประเทศที่จัดทำกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่มีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของ บุคคลผู้เสียชีวิตแล้วด้วย ดังเช่น ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสอยู่ในส่วนของบทที่ 5 บทบัญญัติเกี่ยวกับการ ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่เสียชีวิต (Chapitre V : Dispositions régissant les traitements de données à caractère personnel relatives aux personnes décédées) และประเทศสิงคโปร์มี

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต คือกฎหมาย PDPA (Personal Data Protection Act 2012) เป็นต้น ซึ่งทั้งสองประเทศเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด เช่นเดียวกับประเทศไทย

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหาข้อยกเว้นตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะ คือ

1. ปัญหาการตีความกิจการสื่อมวลชนที่ได้รับการยกเว้นไม่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อความชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมายกับสื่อมวลชนที่ต้องขึ้นทะเบียนเป็นสื่อมวลชนตามที่กฎหมาย หากสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่คอยส่งข่าวสารให้แก่สาธารณะชน ถึงแม้ว่าจะเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ ก็ไม่อยู่ในข่ายที่ได้รับการยกเว้นตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 นี้ และเพื่อจำกัดเสรีภาพของสื่อมวลชนการเก็บรวบรวม ใช้ เผยแพร่ข้อมูลนั้น แม้จะได้รับการยกเว้นไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัตินี้ ก็มีได้หมายความว่ากิจการสื่อมวลชนทุกประเภทจะได้รับการยกเว้น ยังคงได้รับการยกเว้นเพียงกิจการสื่อมวลชนเพื่อประโยชน์สาธารณะเท่านั้น โดยต้องทำการชั่งน้ำหนักระหว่างหลักประโยชน์สาธารณะ และหลักสิทธิมนุษยชนของบุคคลเพื่อประกอบการนำเสนอข่าวนั้นๆ ด้วย เพื่อให้มีให้ผู้ตกเป็นข่าวได้รับผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนอันเป็นสิทธิส่วนบุคคลมากเกินไปจนจำเป็น ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะให้แก้ไข/เพิ่มเติม ในมาตรา 4 (3) ที่บัญญัติว่า “บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ทำการเก็บรวบรวมไว้เฉพาะเพื่อกิจการสื่อมวลชน งานศิลปกรรม หรืองานวรรณกรรมอันเป็นไปตามจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพหรือเป็นประโยชน์สาธารณะเท่านั้น”

แก้เป็น “(3) บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ทำการเก็บรวบรวมไว้เฉพาะสื่อมวลชนที่ขึ้นทะเบียนเป็นสื่อมวลชนตามที่กฎหมายกำหนด งานศิลปกรรม หรือ งานวรรณกรรมอันเป็นไปตามจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพโดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนอย่างเหมาะสมและเพื่อประโยชน์สาธารณะเท่านั้น”

2. ปัญหาการกระทำการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนโดยหน่วยงานรัฐ ซึ่งมีต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทย และบ้านเมืองคือสิ่งสำคัญสูงสุดของประเทศไทย แต่ขณะเดียวกันก็ต้องไม่ลืมห่วงถึงหลักสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่มีความสำคัญ เช่นเดียวกันการออกกฎหมายใดๆ ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจึงเป็นเรื่องที่ต้องพึงระวังเป็นอย่างยิ่งดังนั้นในการที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลนั้นจะทำการเก็บรวบรวม ใช้ เผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลใด จะต้องพิจารณาถึงหลักความโปร่งใส หลักประโยชน์สาธารณะ ความจำเป็น และหลักความได้สัดส่วนประกอบกัน ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะเพิ่มเติม ข้อยกเว้นของหลักความยินยอม ในมาตรา 24 (4) (6) ที่บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่

(4) เป็นการจำเป็นเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินการกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือปฏิบัติหน้าที่ในการใช้อำนาจรัฐที่ได้มอบให้แก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

(6) เป็นการปฏิบัติตามกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล”

แก้เป็น มาตรา 24 “ห้ามมิให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่

(4) เป็นการจำเป็นเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินการกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือปฏิบัติหน้าที่ในการใช้อำนาจรัฐที่ได้มอบให้แก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่ประโยชน์และความจำเป็นดังกล่าวมีความสำคัญน้อยกว่าสิทธิส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

(6) เป็นการจำเป็นในการปฏิบัติตามกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ชอบธรรม และในการเข้าถึงข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลกระทำได้เท่าที่จำเป็นเท่านั้น”

3. ปัญหาข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อน (Sensitive Personal Data) ที่ยกเว้นให้ใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะ ถือเป็นข้อมูลที่ควรได้รับการปกป้องและรักษาความปลอดภัยมากที่สุด การที่จะทำการเก็บรวบรวม ใช้เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อนต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้นและควรนำมาใช้เพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของเจ้าของข้อมูลนั้นเท่านั้นหากนำไปใช้หรือเปิดเผยต่อบุคคลภายนอกไม่ว่ากรณีใด ยังต้องจะต้องได้รับความยินยอมโดยชัดเจนและชัดแจ้งซึ่งอาจทำเป็นหนังสือสัญญา เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้นได้ทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์หรือประโยชน์ในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลนั้น และในกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่สามารถให้ความยินยอมเป็นหนังสือได้ในขณะนั้น ควรต้องมีการแจ้งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหวให้ทราบในภายหลังว่าข้อมูลของตนถูกเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลในกรณีใดบ้าง รวมถึงแจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลนั้นด้วย อันเป็นไปตามหลักความยินยอม หลักความโปร่งใส และเพื่อให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลสามารถตรวจสอบ แก้ไข หรือยกเลิกการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อนของตนได้ ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 26 ที่บัญญัติว่า “ห้ามมิให้เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมืองความเชื่อในลัทธิศาสนาหรือปรัชญาพฤติกรรมทางเพศประวัติอาชญากรรมข้อมูลสุขภาพความพิการข้อมูลสหภาพแรงงานข้อมูลพันธุกรรมข้อมูลชีวภาพหรือข้อมูลอื่นใด ซึ่งกระทบต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในทำนองเดียวกันตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนดโดยไม่ได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่

(1) เพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิตร่างกายหรือสุขภาพของบุคคลซึ่งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่สามารถให้ความยินยอมได้ไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม

(5) เป็นการจำเป็นในการปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เกี่ยวกับ

(จ) ประโยชน์สาธารณะที่สำคัญโดยได้จัดให้มีมาตรการที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานและประโยชน์ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล”

แก้เป็น “มาตรา 26 ห้ามมิให้เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมืองความเชื่อในลัทธิศาสนาหรือปรัชญาพฤติกรรมทางเพศประวัติอาชญากรรมข้อมูลสุขภาพความ

พิกัดข้อมูลสภาพแรงงานข้อมูลพันธุกรรมข้อมูลชีวภาพหรือข้อมูลอื่นใดซึ่งกระทบต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในทำนองเดียวกันตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนดโดยไม่ได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งเป็นหนังสือจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่

(1) เพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิตร่างกายหรือสุขภาพของบุคคล ซึ่งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่สามารถให้ความยินยอมได้ในขณะนั้นและได้แจ้งให้ทราบภายหลัง

(5) เป็นการจำเป็นในการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเหมาะสมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เกี่ยวกับ

(จ) ประโยชน์สาธารณะที่สำคัญโดยพิจารณาถึงประโยชน์ที่จะได้รับและสิทธิขั้นพื้นฐานของเจ้าของข้อมูลประกอบด้วย”

4. ปัญหาข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลของผู้เสียชีวิตที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานเอกชน จากการศึกษาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลที่เสียชีวิต ตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของประเทศไทยในปัจจุบัน ประกอบกับการศึกษาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลที่เสียชีวิตในต่างประเทศเพื่อเป็นการยืนยันว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นไม่ได้สิ้นสุดลงไปพร้อมกับการเสียชีวิตของบุคคลหากแต่ยังคงดำรงอยู่แม้บุคคลจะเสียชีวิตลงแล้วก็ตาม รวมทั้งเพื่อยืนยันว่าบรรดาสิทธิทั้งหลายโดยเฉพาะสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลผู้เสียชีวิตจำเป็นต้องได้รับการรับรองและคุ้มครอง ผู้ศึกษาจึงขอเสนอว่า หากมีกรณีที่ต้องดำเนินการเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต ควรมีการนำเอาแนวคิดด้วยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งบัญญัติคุ้มครองอยู่ในมาตรา 4 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาใช้ในการตีความบรรดากฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อเติมเต็มช่องว่างทางกฎหมาย ทั้งนี้ โดยอาจกำหนดให้ทายาทหรือครอบครัวของบุคคลที่เสียชีวิตสามารถเข้ามาดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลที่เสียชีวิตได้ซึ่งการปรับใช้กฎหมายโดยนำเอาความในรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะมาตรา 4 มาใช้เพื่อให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลที่เสียชีวิตมีผลใช้บังคับ และเป็นการยืนยันว่าประเทศไทยได้นำแนวคิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มาใช้คุ้มครองประชาชนชาวไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพเทียบเท่ากับนานาอารยประเทศ ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะแก้ไข/เพิ่มเติมคำนิยาม ในพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 6 ที่บัญญัติว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ”

แก้เป็น “มาตรา 6 “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม และรวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมด้วย

“เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า บุคคลธรรมดาหรือทายาทของผู้ถึงแก่กรรม รวมถึงบุคคลที่ผู้ถึงแก่กรรมแต่งตั้งไว้เป็นการเฉพาะ ให้มีสิทธิดำเนินการแทนได้เสมือนเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั่นเอง”

เอกสารอ้างอิง

กิตติพงศ์ กมลธรรมวงศ์. “ประสบการณ์ของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลใน

ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ : บทเรียนสำหรับประเทศไทย” วารสารสังคมวิจัย และพัฒนาคณะ

นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ 2. (ฉบับที่ 2, เมษายน 2563) : หน้า 17.

บรรเจิด สิงคะเนติ. หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. พิมพ์ ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
วิญญูชน, 2552.

บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. หลักการใช้เสรีภาพของมนุษย์ที่ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็น

มนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน, 2549.

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย. สิทธิมนุษยชน...ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. กรุงเทพมหานคร :
แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย, 2555.